

STAREJŠI V DRUŽINI: RAZISKOVATI RAZNOLIKOST IN MEDGENERACIJSKE ODNOSE V STARAJOČI SE DRUŽBI

Izr. prof. dr. Nives Ličen, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani¹³⁴

Izr. prof. dr. Aleksandra Šindić, Filozofski fakultet, Univerzitet Banja Luka¹³⁵

Povzetek: Vzorci družinskega življenja se spreminjajo tudi za starejše ljudi, še posebno ob soočanju z boleznijo (nalezljive in kronične bolezni) in medgeneracijskimi odnosi v starajoči se družbi, kar postaja predmet interdisciplinarnih raziskav. Stara se generacija, rojena po drugi svetovni vojni (t.i. baby boom generacija). To je generacija, ki je razmeroma dobro izobrazena, kjer so ženske (bile) zaposlene, ki je doživela veliko migracij, tehnoloških in kulturnih sprememb (npr. na področju družinskih oblik, seksualnega in reproduktivnega življenja, razvoja družbenega spola, enakopravnosti spolov). V prispevku izhajamo iz predpostavke, da se »baby boom« generacija stara drugače v medgeneracijskih odnosih. Nastajajo nove raziskave medgeneracijskih odnosov in novi raziskovalni pristopi.

Ključne besede: stari, družina, raziskovalne metode

UVOD

Družinsko življenje in medgeneracijske odnose raziskujejo mnoge vede, vprašanja se postavljajo o medgeneracijski pravičnosti (Gosseries, 2005), medgeneracijskih prenosih travme (Kompan Erzar & Gostečnik, 2005), medgeneracijskih prenosih znanja in veščin, kar je del medgeneracijskega učenja (Rabušicova, Kamanova, & Pevna, 2016), medgeneracijski ekonomski pomoči, nasilju nad starimi (Phelan, 2020; Gerdina, 2019). V 20. in 21. stoletju se je podaljšala pričakovana življenjska doba, kar predstavlja mnogo možnosti in izzivov. To, da je v družbi več ljudi, starejših od 65 let, kot ljudi, starih do 15 let, pomeni novost in spremembo mnogih aspektov življenja. Spreminjajo se tudi vzorci družinskega življenja, zato potrebujemo nov premislek o sodobnih starejših družinah. Naše zanimanje v tem besedilu se usmerja na **družinsko življenje, ki vključuje dve generaciji starejših: starejše otroke in zelo stare starše**. Starejši otroci so pripadniki t.i. baby boom generacije.

Vsaka generacija živi v določenem zgodovinskem času, ki vpliva na potek staranja. Opredelitve generacije so lahko različne in tudi retorika medgeneracijskih odnosov je različna in se pne od »medgeneracijske solidarnosti« do »medgeneracijskega konflikta« ali celo »vojne generacij«. V tem besedilu izhajamo iz dveh razumevanj generacije. V družini uporabljamo genealoško razumevanje generacije, ki je povezano z nasledstvom in družinskimi vlogami, npr. stari starši in vnuki.¹³⁶ Socio-kulturne in zgodovinske generacije pa so povezane z obdobji in dogodki v teh obdobjih (npr. vojnami,

¹³⁴ E-mail: nives.licen@ff.uni-lj.si

¹³⁵ E-mail: aleksandra.sindic-radic@ff.unibl.org

¹³⁶ Več o družinskih generacijah gl. v Ramovš, J. (2012). Za kakovostno staranje in lepše sožitje med generacijami.

političnimi spremembami, kulturnimi gibanji), ki vplivajo na formiranje kolektivne identitete.¹³⁷ Baby boom generacija je formirala kolektivno identiteto pod vplivom skupnih izkušenj povojnega obdobja hitrega razvoja.

Poleg tega, da je posameznik pripadnik neke generacije, je tudi vsak akter v svojem personalnem/osebnem času in se stara na svoj osebni način. Staranje v družini pomeni kompleksno prepletenost različnih dejavnikov, ki jih še ne poznamo dovolj dobro. Pojavljajo se nove teme in tudi **izzivi za raziskovalno metodologijo**. V prispevku bomo najprej predstavili staranje baby boom generacije, nato bomo kratko opisali teorije v raziskovanju medgeneracijskih odnosov, sklenili bomo z metodološkimi izzivi za raziskovanje medgeneracijskih družinskih odnosov.

STARAJOČA SE BABY BOOM GENERACIJA

V našem prispevku izhajamo iz aktualnega stanja, v katerem se stara t.i. baby boom generacija; starajo se ljudje, rojeni po drugi svetovni vojni, ki so **predstavljali uporno generacijo** (upori v poznih 60. letih v Evropi, upori proti vietnamski vojni in rasizmu v ZDA) in generacijo, ki poudarja samo-uresničevanje (ang. self-actualization). Kot baby boom generacijo navadno razumemo skupino, ki je bila rojena med 1946 in 1964 in se v sedanjem času upokojuje. Za njih je značilno, da so razvili adolescenco kot dokaj dolg prehod v odraslost, nato so kot odrasli živeli zelo aktivno in svoje odrasle življenjske vzorce nadaljujejo tudi v starosti. Odraslost so »raztegnili« na vse življenje,¹³⁸ saj so tudi svoje otroke vzgajali kot odrasle. Otroke so vzgajali neavtoritarno, z mnogimi izbirami, samostojnimi odločitvami. Mladost so podaljšali v odraslost in svojo odraslost podaljšujejo v starost. Predvidevamo, da se bo ta generacija starala drugače kot prejšnje generacije, saj so pripadniki dokaj dobro izobraženi že v mladosti, v odraslosti so doživeli možnosti dodatnega izobraževanja, razširjeno uporabo kontracepcije, doživeli so migracije (npr. migracije znotraj bivše Jugoslavije, delovne migracije v tujino,¹³⁹ migracije zaradi vojne), politične transformacije, v pozni odraslosti/starosti doživljajo globalizacijo. Vsi ti dejavniki implicirajo, da **se bo razvila nova praksa življenjskega cikla, ki bo vključevala dolg prehod v starost in nato dokaj dejavno staranje z novimi povezavami ter navadami**. Spremenjeni dejavniki na makro-, mezo- in mikro ravni vplivajo na nastajanje novih odnosov.

Če si ogledamo naracije¹⁴⁰ italijanskih starejših parov, ki vzpostavljajo nova, večinoma druga, partnerstva v starosti, opazimo, da otroci nimajo posebno pomembne vloge v njihovem dejavnem staranju (vsaj ne v njihovih pripovedih). Nastajajo **novi modeli sobivanja, kjer je bolj poudarjen individualizem, emocionalno blagostanje, neodvisnost med generacijami ter produktivno staranje**. Slednje vključuje

¹³⁷ Willetts, D. (2011). The Pinch. How the baby boomers took their children's future - And why they should give it back.

¹³⁸ Drugačne potrebe baby boom generacije, ki se stara, so zaznali v ameriškem gibanju za izobraževanje starejših Elderhostel Institute Network, ki je svoje programe prilagodila novim interesom (več potovanj, doživljajsko učenje) in se skladno s tem tudi leta 2010 preimenovala v Road Scholar Lifelong Learning Resource Network.

¹³⁹ Raziskovalci se ukvarjajo z problemom starajočih se sorodnikov in razvojem afektivnih odnosov. Svašek (2018) raziskuje migracije in medgeneracijske povezave v globaliziranem svetu, razvoj afektov jeze, frustracije, oddaljenosti. Röttger-Rössler in Lam (2018) raziskujeta medgeneracijske odnose med vietnamskimi starši in njihovimi otroki, ki živijo v Nemčiji.

¹⁴⁰ Zgodbe (2018-2020) so zbrane na spletnem naslovu RAI 3 <https://www.raisplay.it/programmi/nonholeta/>

podaljševanje delovne dobe ali t.i. drugo kariero, prostovoljno delo,¹⁴¹ potovanja, družbeno dejavnost. Podobne zgodbe o partnerstvih v sodobnosti so tudi v sodobnih filmih¹⁴² in romanih.

Ena od večjih socialnih sprememb v zadnjih petdesetih letih je bila povečana stopnja zaposlitve žensk. To pomeni, da je sicer večji finančni dotok za družino, a hkrati je manj članov družine na voljo za skrb za tiste člane družine, ki pomoč potrebujejo (npr. majhni otroci in stari ljudje v družini). Baby boom generacija bo imela drugačen suport kot prejšnje generacije tudi zato, ker se je družina (kot institucija na mezo ravni) spremenila. Pozneje so se poročali, več je bilo ločitev in imeli so manj otrok kot prejšnje generacije. Prav tako bo nudila drugačen suport, saj se podaljšuje življenje. Mnogi starejši (65+) skrbijo za svoje starše (85+).¹⁴³ Upokojujejo se v času hitrih tehnoloških sprememb, družbenih novosti, kar vse vpliva na družinsko življenje in na pričakovanja o družinskem življenju.

Na družine baby boom generacije so vplivale različne novosti: destandardizacija življenjskih potekov, razvoj koncepta družbenega spola, razvoj novih oblik družine (istospolne družine, reorganizirane družine, enostarševske družine ipd.). Ni ene same oblike družine, ki bi bila kulturno najbolj sprejemljiva. Destandardizacija življenjskih potekov ima več implikacij za starejše družine: kohabitacija in zaporedna partnerstva postajajo tudi del partnerskih praks v starejših letih; odločitve za samostojna gospodinjstva partnerjev, ki se srečujeta le občasno. Za medgeneracijske odnose je pomemben tudi podatek, da se s starostjo zmanjšajo socialna omrežja, kar je bilo ugotovljeno tudi v slovenskem okolju (Jelenc Krašovec & Kump, 2006). V starosti, še posebej v poznejši starosti postajajo pomembnejša **sorodstvena omrežja** pri soočanju z izgubami (npr. smrt prijateljev) in obolevnostjo. **Sodobna tehnologija** igra pomembno vlogo pri ohranjanju povezav.

Naraščanje starosti ob prvi poroki, naraščanje ločitev in naraščanje kohabitacij ter naraščanje istospolnih partnerstev kaže na nove družinske in partnerske prakse starejših, ki so še neraziskane. Baby boom generacija je ključna za proučevanje staranja v sodobni zahodni družbi.

TEORIJE V RAZISKOVANJU MEDGENERACIJSKIH DRUŽINSKIH ODNOSOV

Pri raziskovanju starejših družin je več teoretskih okvirov. Eden od teh je koncept **družbenega spola** (ang. gender). Vidno vlogo v konceptualni mreži socialne gerontologije za interpretacijo starajoče se družine in medgeneracijskih odnosov ima **teorija življenjskega poteka** (ang. life course theory), ki nakazuje drugačne življenjske poteke in prehode (trajektoriji in tranzicije) za skupine, ki živijo v drugačnih življenjskih razmerah (gl. Quadagno, 2017; George & Ferraro, 2016; McGoldrick, Preto & Carter, 2015; Hoare, 2009). Naš namen je, da opozorimo na dinamično razmerje med biografijo, institucijami in družbenim okoljem ter v povezavi s tem na spremembo tranzicij med socialnimi vlogami (npr. tranzicija v upokojitev) in izzivi za raziskovanje le-teh.

¹⁴¹ Razvijajo se mnogi programi za prostovoljno delo starejših, med drugim tudi na področju medgeneracijskega učenja (Wacker & Roberto, 2019, str. 89-112).

¹⁴² Glej npr. češki film Ledena babica (Bába z ledu), 2017, ki subtilno in nesentimentalno prikaže novo partnerstvo, pozno ljubezen, ki spodbudi transformacijo starejše ženske. Tudi film Eksotični Hotel Marigold (The Best Exotic Marigold Hotel), 2011, sporoča, da ljubezen in intenzivna čustva niso le za mlade.

¹⁴³ Najhitreje naraščajoča skupina prebivalstva so starejši od 80 let, posebej se še izpostavlja naraščajoče število stoletnikov in superstoletnikov. Odnos do tega pojava je različen. Galimberti v svojih spletnih predavanjih pravi, da to ni »podaljševanje življenja« temveč »podaljševanje staranja«. Drugačno je mnenje Scotta in L. Gratton v delu The 100 year life. Dolgoživost vidita kot izjemen civilizacijski dosežek.

Novo **raziskave medgeneracijskih odnosov** gradijo spoznanja iz treh pozicij: mikro, mezo in makro raven. Na mikro ali biografski ravni raziskujemo medgeneracijske odnose glede na finančne, socialne, psihološke dejavnike blagostanja in izmenjav v družinskem okolju. Zanimale nas bodo predvsem raziskave odnosov med odraslimi otroki in ostarelimi starši. Družinske medgeneracijske odnose označujemo s tremi koncepti: medgeneracijski konflikt, medgeneracijska solidarnost in medgeneracijska ambivalentnost.

Že v 80. letih prejšnjega stoletja je bilo opravljenih precej raziskav o odnosih med generacijami v družini, predvsem o medsebojni solidarnosti. Bengtson in Schrader sta razvila model **družinske solidarnosti** (Bengtson idr., 2002), precej je bilo raziskav o **tranzicijah v družinskih potekih** (McGoldrick idr., 2015). Družinska solidarnost med generacijami se razvija v povezavi z naslednjimi elementi: stik, izmenjava in suport, norme in obveznosti, vrednote, kakovost odnosov in struktura možnosti. Na osnovi teorije življenjskega poteka je nastalo veliko empiričnih raziskav o družinskih in individualnih transformacijah glede na medgeneracijske odnose. Poudarja se povezanost življenj (ang. linked lives) in pomen okoliščin ob posamezni tranziciji. Raziskave npr. kažejo, da razveza odraslih otrok ne vpliva na medgeneracijske odnose, vpliva pa takrat, ko se odrasli otroci vrnejo na svoj dom.

V sodobnih raziskavah odnosov med odraslimi otroki in starši je pogosto prisotna teorija **medgeneracijske ambivalentnosti** (ang. intergenerational ambivalence), ki izhaja iz predpostavke, da so družinski odnosi napolnjeni s pozitivnimi in negativnimi čustvi, stališči ter da so družinski odnosi pogosto kontradiktorni in producirajo ambivalentne občutke (Suitor, Gilligan, & Pillemer, 2009). Gre za odmik od teoretskih perspektiv, ki družinske odnose opisujejo bodisi kot pozitivne bodisi kot negativne. Odnosi med starši in odraslimi otroki vključujejo velik nabor čustev (jeza, sovraštvo, ljubezen ...), ki so predmet raziskav afektivnega področja v družini.

Področja raziskovanja v medgeneracijskih družinskih odnosih so bila različna. Raziskave **izmenjave med generacijami** (tok podpore od staršev k otrokom in od otrok k staršem) so pokazale, da starši tudi v starosti podpirajo odrasle otroke, dokler jim zdravje in finančni viri omogočajo. Po tem suport običajno zamenja smer, otroci podpirajo starše. Kdaj se to kronološko zgodi, je odvisno od obeh generacij. Sodobni trendi kažejo, da se staranje spreminja (manj je omejitvev) in so ljudje v svojih 70. letih podobno dejavni kot so bili v preteklosti v šestdesetih letih. To pomeni, da razmeroma malo ljudi v starosti od 70 do 80 let potrebuje pomoč. Nasprotno: večinoma so še dejavni. Skrb za starše se začne pozneje, je pa še vedno povezana z večjo angažiranostjo žensk (hčera), s stresom ob tranziciji v vlogo skrbnika svojih staršev in s spremenjenimi odnosi z brati in sestri ter partnerjem.

Naslednje področje raziskav predstavlja **kakovost medgeneracijskih odnosov**. Raziskujejo predvsem afektivno bližino in afektivno ambivalentnost ter raznolikost odnosov med otroki in starši ter med starimi starši in vnuki. Raziskovanje medgeneracijskih odnosov je kompleksno polje, ki se z demografskimi spremembami še širi in spreminja, širi pa se tudi z novimi konceptualnimi jedri, kot je npr. afektivna družba (ang. affective society).

RAZISKOVANJE SOOČANJA Z IZGUBAMI, BOLEZNIJO IN S SMRTJO

V starejših družinah je ena od velikih nalog medgeneracijskega učenja tudi soočanje z izgubami, ki so najpogosteje povezane z boleznijo, smrtjo, ločitvijo, lahko pa tudi z revščino, nasiljem. Staranje je pogosto povezano s stresnimi dogodki, za katere starejši niso razvili rezilientnosti in zmožnosti za soočanje s stresom. Rezilientnost pomeni dinamični proces vzdrževanja pozitivne adaptacije in razvoj učinkovitih strategij, da si posameznik opomore od bolezni, stresa, depresije ipd. in doseže emocionalno blagostanje (ang. emotional well-being). Pri tem so pomembne osebne lastnosti, socialni suport in slog soočanja s stresom. Aldwin in Igarashi (2012) ločujeta med stresom v odraslosti in starosti. V odraslosti je stres bolj pogosto povezan s krizami rasti, z doseganjem nečesa novega, v starosti pa je stres povezan z izgubami,

upadom. Primer stresnega dogodka je odločitev, da partner (ali starš) odide v dom starejših. Omenjena avtorja ugotavljata, da stres v starosti ni povezan le z nemočjo, temveč je tudi vir tranzicij in pozitivnih rezultatov, npr. razvoj modrosti, razvoj rezilientnosti. Pri čemer je lahko v veliko pomoč suportivno okolje, ki ponudi organizirane svetovalne ali skupinske dejavnosti.

Poleg znanih stresorjev, kot je denimo upokojitev in skrb za zelo stare starše, mnogo stresa starejšim povzroča tudi nasilna anti-aging industrija, ki promovira skrivanje starosti ali celo obljublja zaustavitev staranja. V takem okolju je ljudi strah telesnega staranja. Več raziskav na področju stresa je v okviru psihologije staranja, nevropsihologije staranja pa tudi socialnega dela s starejšimi. Veliko raziskav je namenjenih soočanju s stresom ob smrti v družini (Kissane & Parnes, 2014; Tittelman & Reed, 2019).¹⁴⁴

Pri raziskovanju praks smo naleteli na veliko možnih skupinskih in individualnih ter on-line programov za ljudi, ki doživljajo stres v medgeneracijskih odnosih. Naj omenimo programe »death education«, ki so v pomoč pri soočanju z umiranjem. Za razvoj kakovostnih medgeneracijskih odnosov organizirajo medgeneracijske programe v različnih institucijah. Dobre prakse najdemo na Inštitutu Antona Trstenjaka, npr. Socialna mreža medgeneracijskih programov za kakovostno staranje in solidarno sožitje generacij. Organizirajo tečaje za lepo sožitje s starejšim družinskim članom, tečaje za vodenje medgeneracijskih skupin, usposablajo za družabništvo z osamljenim starim človekom.¹⁴⁵ Posebna vrsta izobraževanja starejših za medgeneracijske odnose v družini poteka tudi na Slovenski univerzi za tretje življenjsko obdobje. Študijski krožek »Moji starši so stari«¹⁴⁶ sloni na kritični geragogiki. Program že 10 let vodi dr. Dušana Findeisen. V program se vključijo tisti, ki imajo (predvsem) psihološke težave s starši, pripeljejo tudi dementne svojce s seboj, ki potem mirno sedijo s skupino. Program temelji na transakcijski analizi.

Pojavljajo se tudi nove oblike suporta starejših družin, povezane z migracijami. Prihajajo ženske iz tujine (npr. iz Slovenije hodijo v Italijo, iz Ukrajine prihajajo v Slovenijo), saj otroci ne morejo sami več skrbeti za svoje zelo stare starše. Vsi ti novi pojavi medgeneracijskih odnosov družinah, ki se starajo, so izziv tudi za raziskovanje.

Raziskovalci menijo, da sodobna družina zaradi raznolikosti in nepredvidljivosti implicira premislek o novih praksah (gl. npr. Morgan, 2013) in postavlja se izziv, kako raziskovati zasebnost družinskega življenja (Gabb, 2010). Kako zajeti holistične procese, kako spoznavati narativno in somatsko znanje, modrost, ki nastaja v medgeneracijskih odnosih tudi ob stresnih dogodkih. Pri proučevanju medgeneracijskih odnosov se ukvarjamo s temami kot so: družinske prakse v določenih prostorih, družinske naracije in simbolični svetovi, telesnost in emocionalnost v medgeneracijskih odnosih, etičnost, delo.

V preteklosti se je **raziskovanje medgeneracijskih odnosov** v družini razvijalo predvsem v luči dihotomije bližina vs. konflikt. Sodobne raziskave pa vključujejo teorije ambivalentnosti. V preteklosti je bil tudi prisoten odnos diade (odrasli vs. stari), sodobni pristopi pa vključujejo kompleksnost povezav/odnosov in upoštevajo koncepte ekologije razvoja in assemblage ter socialnih omrežij, ki delujejo pod vplivom okolja in dogodkov.

¹⁴⁴ O težavnem soočanju z umiranjem in o možnostih za razvoj modrosti pri sprejemanju minljivosti piše Gawande (2014) v svojem delu *Being Mortal*.

¹⁴⁵ Poleg omenjenih programov, ki so namenjeni družinam, organizira Inštitut Antona Trstenjaka tudi lokalna medgeneracijska središča.

¹⁴⁶ Informacije o delovanju študijskega krožka smo pridobili pri dr. Dušani Findeisen na Slovenski univerzi za tretje življenjsko obdobje (intervju in e-pošta 15. 4. 2020).

Kot primer lahko navedemo izziv za raziskovanje rezilientnosti, stresa in novih oblik partnerstva pri starejših. V teh primerih se poleg kvantitativne metodologije vedno bolj uporablja kvalitativna, še posebej fenomenološka in narativna paradigma. Slednja se razvije v narativno gerontologijo (ang. narrative gerontology), ki omogoča vpogled v »zgodbo« o staranju, saj je biografsko staranje ravno tako kompleksno in izzivalno za raziskovanje kot biološko staranje (Medeiros, 2014). Sodobni kompleksni svet staranja potrebuje inovativne raziskovalne pristope, ki presežejo delitev na kvantitativne in kvalitativne.

Iz zornega kota narativne gerontologije opazujemo staranje kot zgodbo, ki jo subjekt ustvarja in v njej se odražajo biološke predispozicije, izkušnje in osebne odločitve. Zgodba subjekta ima kognitivno, afektivno in volitivno dimenzijo in raziskava vseh treh dimenzij nas vodi do razumevanja, kako subjekt misli, čuti, kaj je zanj pomembno in kako je pripravljen delovati. Ključni element pri narativni gerontologiji je komunikacija pomenov v življenjskih zgodbah, kar je pomembno za spoznavanje biografskega staranja, kot ugotavljajo Kenyon idr. (2011). Naracije vključujejo osebne pripovedi, ki se najpogosteje zbirajo z narativnimi intervjuji, in tudi umetniške pripovedi, kot so filmske, literarne naracije. Če raziskujemo stres, rezilientnost in medgeneracijske odnose z narativno paradigmo, so raziskave navadno usmerjene s tremi pojmi: izzivi, raziskava, intervencija. Teoretični uvid v nek problem je osnova za intervencijo, za ustvarjanje nove forme prakse. Na ta način se (tradicionalna) narativna metoda, ki poudarja koncept spomina in avtobiografskega spomina, približuje novejšim eksperimentalnim pristopom.

Uporablja se tudi t.i. postkvalitativna metodologija (St. Pierre, 2018), ki poudarja, da spoznavamo tako, da spodbujamo razvoj (npr. postajanje subjekta, formiranje subjekta, razvijanje rezilientnosti) in skupno ustvarjanje (spo)znanja. T.i. ne-reprezentativna raziskovalna agenda (Thrift, 2008) vpliva na strukturiranje raziskave z upoštevanjem actor-network teorije in novega materializma.¹⁴⁷ Raziskovanje je »zasidrano« v praksi življenja, akciji in performansu. Postkvalitativne raziskave se ne osredotočajo le na spoznavanje, vključujejo tudi etiko in ontologijo, kar Barad (2007) poimenuje etično-onto-epistemologija. Postkvalitativno raziskovanje je blizu področju, ki ga Ingold (2015) in Manning (2015) imenujeta ne-reprezentativno raziskovanje in dialog s pojavom. To pomeni, da pojavom, ki jih raziskujemo, v našem primeru medgeneracijske odnose, stres, rezilientnost ipd., odgovarjamo z nekimi intervencijami in ne ustvarimo zgolj reprezentacij.

ZAKLJUČEK

Demografske spremembe vplivajo na strukturo, vire in stres ter odnose v starajočih se družinah, ki vključujejo dve generaciji starih. Ob hitro naraščajočem številu starejših je pomembno tako za raziskovalce, svetovalce kot za odločevalce, da poznajo in razumejo strategije, ki jih starejši razvijejo za spoprijemanje z izzivi medgeneracijskih odnosov. Ker so družine starejših raznolike, ker ljudje različno zaznavajo probleme, se razvijejo različne prakse medgeneracijskega življenja, do katerih dostopamo z različnimi raziskovalnimi strategijami. Sodobne raziskave uporabljajo različne metodološke pristope, da bi čim bolj spoznale heterogenost družinskih praks in bi lahko vplivali na kakovost življenja v starosti. Področje medgeneracijskih odnosov je zanimivo za mnoge strokovnjake v praksi, zato se ugotovitve hitro širijo. Nastajajo t.i. »translational research«. To so raziskave, ki teoretske modele prenesejo v prakso, spodbujajo sistematično prevedbo bazičnih raziskav v praktično udejanjanje prek socialnih intervencij. Upoštevat je potrebno, da se stara generacija t.i. baby boom, ki doživlja svoja 60. in 70. leta veliko bolj dejavno kot generacije v preteklosti, kar predstavlja plodna tla za sodobne raziskave glede vsebin in strategij v vsakdanjih praksah.

¹⁴⁷ Novi materializem pomeni interdisciplinarno polje, ki ga razvijajo feministične študije in izhajajo iz dela Deleuze-a. Po tej teoriji je vsaka materija delovalec/agent oz. ima zmožnosti delovanje (ang. agential capacities). Poudarjajo, da so ontologija, epistemologija in etika nerazdružljive in tvorijo etično-onto-epistemologijo. Temu sledi tudi postkvalitativno raziskovanje, ki spodbuja praktično eksperimentiranje in ustvarjanje nečesa, kar še ni obstajalo, namesto da bi ponavljali tisto, kar že obstaja.

REFERENCE

- Aldwin, C.M., & Igarashi, H. (2012). An ecological model of resilience in later life. *Annual Review of Gerontology & Geriatrics*, 32, 115-130.
- Barad, K. (2007). *Meeting the Universe Halfway*. Durham: Duke University Press.
- Bengtson, V.L., Giarrusso, R.B., & Silverstein, M. (2002). Solidarity, Conflict, and Ambivalence: Complementary or Competing Perspectives on Intergenerational Relationships. *Journal of Marriage and Family*, 64, 568-576.
- Gabb, J. (2010). *Researching Intimacy in Families*. London: Palgrave MacMillan.
- Gawande, A. (2014). *Being Mortal*. New York: Metropolitan Books.
- Gerdina, O. (ur.). (2019). *Starost ni za mevrže: o nasilju med in nad starimi*. Ljubljana: OPRO.
- George, L.K., & Ferraro, K.F. (ur.) (2016). *Handbook of Aging and the Social Sciences*. Boston: Academic Press.
- Gratton, L., & Scott, A. (2016). *The 100-Year Life: Living and Working in an Age of Longevity*. London: Bloomsbury.
- Hoare, C. (2009). Models of adult development in Bronfenbrenner's bioecological theory and Erikson's biopsychological life stage theory: Moving to a more complete Three-Model View. V M. C. Smith, N. DeFrates-Densch (ur.), *Handbook of research on adult learning and development* (68-104). New York: Routledge.
- Humble, A.M., & Price, C.A. (2017). Stress and Coping in Later Life. V: Price, C.A., Bush, K., & Price, S.J. (ur.). *Families and Change* (119-136). Los Angeles: Sage.
- Gosseries, A. (2005). Intergenerational Justice. V H. LaFollette (ur.), *The Oxford Handbook of Practical Ethics* (459-484). Oxford: Oxford University Press.
- Ingold, T. (2015). Foreword: Non-representational methodologies: Re-envisioning research. V P. Vannini (ur.), *Non-representational methodologies: Re-envisioning research* (vii-x). New York: Routledge.
- Jelenc Krašovec, S., & Kump, S. (2006). Vloga izobraževanja starejših odraslih pri spodbujanju njihove družbene vključenosti. *Andragoška spoznanja*, 13(4), 18-30.
- Kenyon, G., Bohlmeijer, E., & Randall, W. (ur.) (2011). *Storying Later Life: Issues, Investigations, and Interventions in Narrative Gerontology*. Oxford: Oxford University Press.
- Manning, E. (2015). Against method. V P. Vannini (ur.), *Non-representational methodologies: Re-envisioning research* (52-71). New York: Routledge.
- Kissane, D.W., & Parnes, F. (ur.) (2014). *Bereavement Care for Families*. New York: Routledge.
- Kompan Erzar, K., & Gostečnik, C. (2005). »I remember checking on my mother to see if she was still breathing.« How a relationship maintains, regulates, and helps resolve traumatic experiences. *Psihološka obzorja*, 14(3), 89-105.

- McGoldrick, M., Preto, N.G., & Carter, B. (2015). *The Expanding Family Life Cycle*. New York: Pearson.
- Medeiros, K. (2014). *Narrative Gerontology in Research and Practice*. New York: Springer.
- Morgan, D.H.J. (2013). *Rethinking Family Practices*. London: Palgrave MacMillan.
- Phelan, A. (2020). *Advances in Elder Abuse Research*. Cham: Springer.
- Quadagno, J. (2017). *Aging and the Life Course*. New York: McGrawHill.
- Rabušicova, M., Kamanova, L., & Pevna, K. (2016). Family Learning Models in Intergenerational Perspective. *The New Educational Review*, 45(3), 64-75.
- Ramovš, J. (2012). *Za kakovostno staranje in lepše sožitje med generacijami*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.
- Röttger-Rössler, B., & Lam, A.T.A. (2018). Germans with parents from Vietnam. V B. Röttger-Rössler, & J. Slaby (ur.), *Affect in relation: Families, places, technologies* (72-90). London: Routledge.
- Silverstein, M., & Giarrusso, R. (2010). Aging and Family Life: A Decade Review. *Journal of Marriage and Family*, 72(5), 1039-1058.
- St. Pierre, E. (2018). Post Qualitative Inquiry in an Ontology of Immanence. *Qualitative Inquiry*, 25(1), 3–16.
- Svašek, M. (2018). Ageing kin, proximity and distance: translocal relatedness as affective practice and movement. V B. Röttger-Rössler, & J. Slaby (ur.), *Affect in relation: Families, places, technologies* 31-49). London: Routledge.
- Thrift, N. (2008). *Non-Representational Theory: Space/Politics/Affect*. Routledge, London.
- Titelman, P., & Reed, S.K. (ur.) (2019). *Death and Chronic Illness in the Family*. New York: Routledge.
- Wacker, R.R., & Roberto, K.A. (2019). *Community Resources for Older Adults: Programs and Services in an Era of Change*. London: Sage.
- Willets, D. (2011). *The Pinch. How the baby boomers took their children's future - And why they should give it back*. London: Atlantic Books.

OLDER ADULTS IN A FAMILY: RESEARCHING DIVERSITY AND INTERGENERATIONAL RELATIONS IN AN AGING SOCIETY

Summary

Family life patterns are changing for older adults, especially in connection with illness (infectious and chronic diseases) and intergenerational relationships in an aging society. This is a subject of interdisciplinary research. The currently aging generation is the so-called baby boom generation. This generation is relatively well educated, the women were (are) employed, they experienced migrations, cultural changes and technological changes. The patterns of their family life are different from the patterns in history. The paper is based on the thesis that the baby boom generation has a different aging process in intergenerational relationships. New research methods are being developed.

Keywords: *older adults, family, research methods*